

INL (Nieuwsbrief)

mei 2009

Oudste Nederlands online!

Vanaf 19 mei jl. kan iedereen die nieuwsgierig is naar de oudste woorden van onze taal deze opzoeken en bekijken via onw.inl.nl.

Sommige woorden dateren al uit de zesde eeuw en zijn dus meer dan 1500 jaar oud. De ruim 4000 woorden die in het *Oudnederlands Woordenboek* (ONW) staan, komen uit heidense bezwingen, oorkondes, wetten, psalmen, doopbeloften en Bijbelse teksten, maar ook uit oude plaatsnamen. Er zijn woorden bij die allang niet meer bestaan, maar ook woorden die we nog steeds gebruiken, al hebben ze in de loop van de tijd soms wel een heel andere betekenis gekregen.

Het *Oudnederlands Woordenboek* maakt deel uit van de woordenboekverzameling 'Historische woordenboeken van het Nederlands online'. Hierin zijn ook het *Vroegmiddelnederlands Woordenboek* (met de woordenschat van de 13de eeuw) en het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* (met de woordenschat van de 16de t.e.m. de 20ste eeuw) opgenomen. Eind van dit jaar wordt deze verzameling voltooid door de toevoeging van het *Middelnederlandsch Woordenboek*, met de woordenschat van de 13de t.e.m. de 16de eeuw. Vijftien eeuwen Nederlandse taal zijn op dat moment voor iedereen gratis online beschikbaar. Het is dan voor het eerst mogelijk om de betekenisontwikkeling van woorden van het vroegste begin tot nu te volgen.

Dankzij financiële steun van de Nederlandse Taalunie kon er tien jaar lang gewerkt worden aan het *Oudnederlands Woordenboek*. Redactie, begeleidingscommissie, stagiairs en vrijwilligers zorgden gezamenlijk voor een unieke verzameling Oudnederlands bronnenmateriaal en voor de eerste integrale lexicaal-semantic beschrijving van de Nederlandse woordenschat van voor 1200.

De woordenboekartikelen in het ONW

Een woordenboekartikel van het *Oudnederlands Woordenboek* bevat meer dan alleen een woord en zijn betekenisomschrijving. Om een zo goed mogelijk beeld te geven van deze ver van het huidige Nederlands afliggende taalfase is er veel extra informatie in de woordenboekartikelen opgenomen.

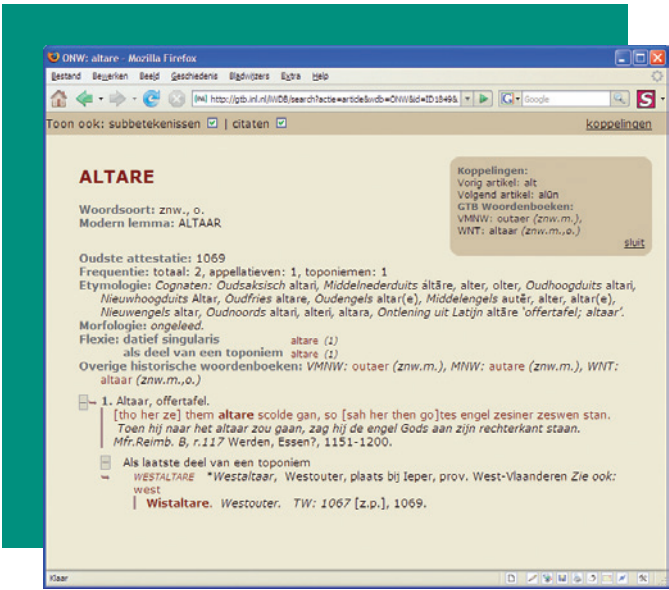
Elk woordenboekartikel heeft zowel een trefwoord in de moderne vorm als een trefwoord in Oudnederlandse vorm, wat het zoeken een stuk eenvoudiger maakt. Verder is er informatie beschikbaar over de woordsoort, de datum waarop het woord voor het eerst is aangetroffen en de frequentie. Ook wordt vermeld in welke vormen en naamvallen het woord precies is overgeleverd, hoe het woord is gevormd en met welke andere woorden het verwant is.

De betekenisomschrijvingen bevatten meestal een of meer moderne synoniemen van het trefwoord en worden geïllustreerd aan de hand van gedateerde citaten. De citaattekst wordt gevolgd door een vertaling in modern Nederlands, waarin de in de betekenisomschrijving gebruikte synoniemen in principe terug te vinden zijn. Bij de vertaling van de

citaattekst is in de eerste plaats gestreefd naar een letterlijke weergave van de tekst, die vooral de structuur van het Oudnederlands inzichtelijk maakt. Omdat het Oudnederlands uit een vrij beperkte hoeveelheid en over het algemeen lastig toegankelijk materiaal bestaat, zijn bijna alle beschikbare citaten in het woordenboek opgenomen.

Bepaalde vaste en/of bijzondere combinaties van woorden en woordgroepen met een betekenis die niet uit de losse elementen is af te leiden, worden bij de collocaties vermeld. Hier wordt eerst de tekst van de collocatie in het Oudnederlands gegeven, gevolgd door een betekenisomschrijving en eventueel verder commentaar. Ook collocaties worden altijd vergezeld van een citaat met bijbehorende vertaling en andere gegevens.

De plaatsnamen met Oudnederlands woordmateriaal krijgen niet zoals in het *Vroegmiddelnederlands Woordenboek* een eigen woordenboekartikel, maar worden opgenomen bij de woorden waaruit ze bestaan. Hierbij wordt de plaatsnaam herleid tot een gestandaardiseerde Oudnederlandse vorm. Deze vorm wordt gevolgd door een letterlijke vertaling in modern Nederlands, de huidige vorm van het toponiem en een globale lokalisering. Daarna is er ruimte voor commentaar en voor verwijzingen naar de andere trefwoorden die het toponiem eventueel bevat. Ten slotte volgt een aantal citaten.

INL neemt afscheid van Fons Moerdijk

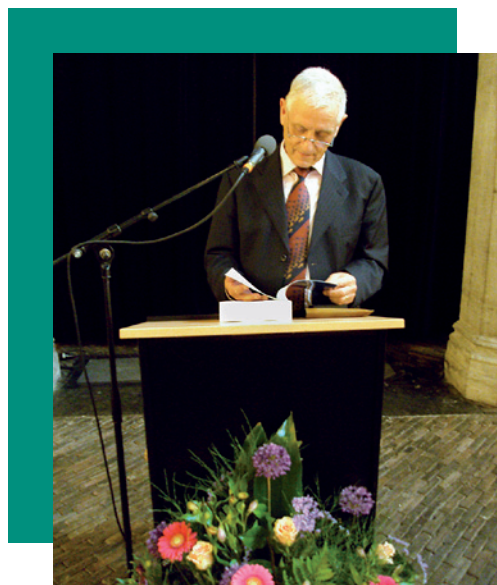
Vrijdag 15 mei vond in de Leidse Waag het ANW-colloquium plaats t.g.v. het afscheid van Fons Moerdijk. Fons Moerdijk was lange tijd hoofdredacteur van het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* (WNT) en tot aan zijn afscheid hoofdredacteur van het *Algemeen Nederlands Woordenboek* (ANW). Op het colloquium luisterden 120 genodigden naar Henk Verkuyl, Rob Tempelaars, Carole Tiberius, Jan Niestadt en natuurlijk naar Fons Moerdijk zelf.

Jeannine Beeken, directeur van het INL, opende de bijeenkomst en stond nog even stil bij de lange en indrukwekkende INL-carrière van Fons Moerdijk.

Vervolgens sprak Henk Verkuyl, voorzitter van de begeleidingscommissie van het ANW, over 'Metataligheid als lexicografisch probleem'. Verkuyl liet aan de hand van sprekende voorbeelden zien dat metatalige en contextuele factoren het definiëren van woorden beïnvloeden.

Na Henk Verkuyl was het Rob Tempelaars, lexicograaf/taalkundige bij het ANW die het woord nam. Hij sprak over 'het ANW als Fons verborum' en gaf de luisteraars een boeiende stoomcursus 'ANW in 20 minuten'.

Carole Tiberius, computerlinguïst en Jan Niestadt, programmeur/ontwikkelaar, spraken vervolgens over het ANW op internet. Met aansprekend beeldmateriaal belichtten zij de technische totstandkoming van het ANW.

Na de pauze nam Rob Tempelaars wederom het woord en overhandigde Fons een feestbundel met wel 50 bijdragen van INL-collega's en andere vakgenoten. De bundel draagt de titel *Fons Verborum* en telt meer dan 500 bladzijden.

Wilt u ook een exemplaar van de feestbundel *Fons Verborum*?

Bestellen kan bij het secretariaat@inl.nl voor € 45 (inclusief administratie- en verzendkosten). De inhoud van de bundel kunt u vinden op onze website (www.inl.nl).

Aansluitend sprak Fons Moerdijk zelf over 'de onmisbare lexicograaf'.

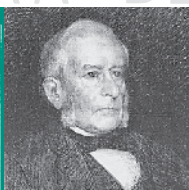
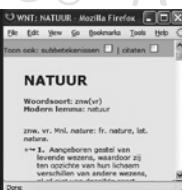
Moerdijk hield, zoals we dat van hem gewend zijn, een prachtig en vlammend betoog en bepleitte nog maar eens dat lexicografen onmisbaar zijn, ook bij het maken van een modern elektronisch woordenboek.

Het colloquium werd afgesloten door de vicevoorzitter van het INL-bestuur, Harm Pinkster. Pinkster overhandigde Moerdijk de Matthias de Vries-penning als dank voor 34 jaar inzet voor het INL in het algemeen en voor het WNT en ANW in het bijzonder.

Daarna was er een gezellige, ontspannen receptie waar Fons Moerdijk zelfs exemplaren van de bundel signeerde.

Tanneke Schoonheim is per 1 juni a.s. benoemd tot hoofd afdeling Descriptieve projecten en hoofdredacteur ANW. Rob Tempelaars is per diezelfde datum aangesteld als projectleider ANW.

SCHATBEWAARDER DER NEDERLANDSE TAAL
SCHATBEWAARDER DER NEDERLANDSE TAAL
SCHATBEWAARDER DER NEDERLANDSE TAAL
SCHATBEWAARDER DER NEDERLANDSE TAAL
SCHATBEWAARDER DER NEDERLANDSE TAAL

fade-out, de, fade-outs
fa-ding, de (m.)
fa-do, de (m.), fa-do's
fa-do-zan-ge-res, de (v.), fa-do-zan-ge-res-sen
Fac-rôer, mv.
Fae-rôer-der, de (m.), Fae-rôer-ders
Fae-rôers, Fac-rôer-se
faëton [faë-ton, fa-eton], de (m.), faëtons
[faë-tons, fa-etons]
fa-go-cyt, de (m.), fa-go-cy-ten
fa-go-cy-to-se, de (v.)

INL doet mee aan Oktober Kennismaand!

Op zondag 18 oktober 2009 van 13 tot 17 uur
zet het Instituut voor Nederlandse Lexicologie
(INL) te Leiden haar deuren open! Jong en
oud zijn van harte welkom om een kijkje in de
'woordenkeuken' te komen nemen.

Wat kunt u die dag allemaal verwachten?

Doe de speciale neologismen-FUDGE-test en zie of woorden
als *cannachopper*, *taseren* en *vetbelasting* het *Algemeen
Nederlands Woordenboek* (ANW) halen.

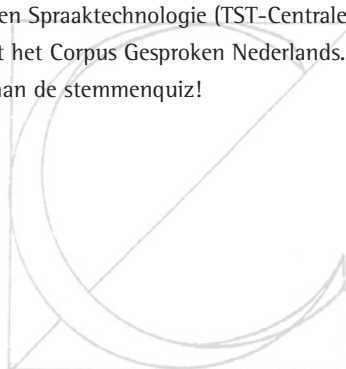
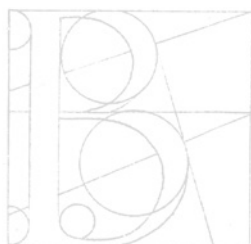
Weet u nog steeds niet hoe u *pannenkoek* moet schrijven?

Op 18 oktober zult u het te weten komen.

En ook etymologie zal deze dag niet ontbreken, want wie
wil nou niet weten waar woorden als *ravage* en *ratjetoe*
vandaan komen.

De Centrale voor Taal- en Spraaktechnologie (TST-Centrale)
laat u kennismaken met het Corpus Gesproken Nederlands.

U kunt zelfs meedoen aan de stemmenquiz!

Colofon

Deze nieuwsbrief is een uitgave van de Stichting
Instituut voor Nederlandse Lexicologie en verschijnt tweemaal per jaar.
Postbus 9515, 2300 RA Leiden
t 071-5141648
www.inl.nl
Redactie: secretariaat@inl.nl
Ontwerp: Swantje Haage Ontwerp, Amsterdam